

תכנית הלימודים לתלמידים שיחלו את לימודיהם בכיתה י' בשנת תשע"ה

תכנית הלימודים לתלמידים שיחלו את לימודיהם בשנה"ל תשע"ה זהה לתכנית הלימודים החדשה המעודכנת. השוני הוא בחלוקה של שבעים אחוז מתכני הלימוד יוערכו ע"י בחינת בגרות חיצונית ועל שלושים האחוז הנותרים תהיה הערכה בית ספרית. בכך מתאפשר למורים להעמיק ולהרחיב את הטון והגוון המיוחד שהם מבקשים להעניק להוראת התנ"ך בכיתותיהם.

פרקי הלימוד שיימדו להערכה בית ספרית הם **מספר בראשית** ואחד משני פרקי ההרחבה – **ספרות החוק או ספרות החכמה**.

א. הרציונל ושיקולי הדעת בבחירת הפרקים להערכה בית ספרית:

1. ספר בראשית הוא ספר מוכר, שנלמד במסגרת בית הספר היסודי; לא כך הם הדברים בנושאי ההיסטוריוגרפיה והנבואה, שרוב פרקיהם נלמדים לראשונה בחטיבה העליונה.

2. פרקי בראשית הם סיפוריים ולימוד ז'אנר זה מאפשר לעסוק בהעמקה בדרכי העיצוב של הסיפור המקראי, נושא הנלמד בחטיבת הביניים ובחלק מפרקי התכנית האחרים בחטיבה העליונה.

3. הזיקה של חלק מפרקים אלה לספרות המזרח הקדום מאפשרת הרחבה והעמקה של לימוד המקרא בכיוון זה, לבתי הספר שיבחרו בהרחבה ובהעמקה כאלה.

4. פרקי הבריאה וראשית האנושות כמו גם סיפורי האבות הם הסיפורים המקראיים המכוננים העוסקים בראשית העולם ותחילתו ובייעודו של עם ישראל. כסיפורים מכוננים הם מזמנים לא רק לימוד בדרך החקר, אלא אף בדרכי יצירה שונות. פרקי בראשית קוראים למפגש עם מגוון תחומי אמנות ומדיה שבמסגרתן נוצרו יצירות רבות בהשראת סיפורים אלה (פיסול, ציור, שירה, קולנוע, הגות ועוד).

5. מורים רבים אוהבים את הוראת ספר בראשית ויידעו לעשות שימוש משמעותי ועשיר באוטונומיה הניתנת להם ללמד ספר זה.

6. פרקי הבחירה שנושאי חוק וחכמה הם השלמה לנושאי החובה. כל מורה יבחר את פרקי ההרחבה מהנושא המתאים לו ואת דרכי הוראתם וההערכה שלהם באופן המתאים לו ולכיתתו.

ב. פירוט פרקי הלימוד המיועדים להערכה בית ספרית

30 אחוז מפרקי הלימוד המיועדים ללמידה שמכוונת לדרכי הערכה מגוונות. הפרקים שיימדו ויוערכו בהערכה פנימית יכללו שני חלקים:

1. **פרקי ספר בראשית**

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף מורשת
הפיקוח על התנ"ך

פרקים א', ב', ג', ד', ו' 22-5, י"א 9-1, י"א 26 – 32, י"ב, ט"ו, ט"ז, י"ח, כ"ב 19-1, כ"ה 19 - 34, כ"ז, כ"ט, ל' 25 – 26, ל"ב 22 – 32.
2. הפרקים המהווים את חלק הבחירה באחד משני הנושאים:

חוק עבד: דברים ט"ו 12-18, ויקרא כ"ה 39 – 46, קדושים תהיו: ויקרא י"ט 1 – 18, 32 – 37, חוקי יובל: ויקרא כ"ה 8 – 23, סדרי שלטון: דברים ט"ז 18 – 20, י"ז 8 – 13.

או

חכמה איוב: ח', ט', ל"ח, מ' 1-5, קהלת: ג', י"א 7 – 10, י"ב.

ג. תכנית הלימודים על פי חלוקה לשבעים אחוז **ולשלושים אחוז:**

בורוד צבועים החלקים שירדו מהתכנית, **בירוק** ההערכה הבית ספרית, וללא צבע – פרקי לימוד להערכה חיצונית.

אין חובה ללמד את הצבוע ב**בורוד**.

בראשית:

בריאה וראשית האנושות:

א', ב', ג', ד', ו' 22-5, י"א 9-1

סיפורי אבות:

י"א 26 – 32, י"ב, ט"ו, ט"ז, י"ח, כ"ב 19-1, כ"ה 19 – 34, כ"ז, כ"ט, ל' 25 – 26, ל"ב 22 – 32

מקורות חוץ מקראיים

ספור הבריאה הבבלי - אנומה אליש

לוח רביעי שורות 93-104, 129-140 - הריגת תיאמת ובריאת העולם מגופה

לוח שישי שורות 5-8, 29-34 - בריאת האדם

מלכים נביאים

היסטוריוגרפיה:

מלכים א': י' 1-13, י"א 1-13, 26-43, י"ב, ט"ז 23-33, י"ז, י"ח, י"ט, כ"א,

מלכים ב': ט"ו 1 – 31, י"ז, י"ח, י"ט 35 – 37, כ"א, כ"ב, כ"ג 1-14, 25 – 30, כ"ד 8-20, כ"ה.

דברי הימים ב': ל"ג 1-20 (יילמד בזיקה למלכים ב' פרק כ"א),

דברים: י"ב 1-12, ט"ז 21-22 (הפרקים יילמדו בהקשר לרפורמה של יאשיהו).

נבואה:

עמוס: א' 1-2, ד' 1 – 11, ה' 21 – 27 (מומלץ ללמד בזיקה לחורבן ישראל)

ישעיה: א' (מומלץ ללמד בזיקה למסע סנחריב), ב' 1-4

ירמיה: א' 1-3, ז' 1 – 24, כ"ה 1 – 14, (מומלץ ללמד בזיקה לחורבן יהודה)

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אנף מורשת
 הפיקוח על התנ"ך

מקורות חוץ מקראיים:

(מסע סנחריב יילמד בזיקה למלכים ב' י"ח)

1. **מסע סנחריב נגד יהודה:** המסע השלישי של סנחריב ב"מנסרת המכון המזרחי בשיקגו, שורות 18 – 49, הודפס בעולם התנ"ך, כרך מלכים ב', עמ' 157, סעיף 4, או: מתוך מ. כוגן, **אסופת כתובות היסטוריות מאשור ובבל:** מאות ט-ו לפסה"נ, ירושלים, תשס"ד עמ' 79-80
2. תבליט מארמונו של סנחריב המתאר את הקרב על העיר לכיש מן הארמון של סנחריב, מתוך: **עולם התנ"ך**, מלכים ב' עמ' 158 – 165

נושאי החתך: פרקי החובה ופרקי הבחירה

נביאי אמת ושקר ותגובות לחורבן ושיבת ציון

יש ללמד את פרקי החובה בשני הנושאים ולבחור נושא אחד בו יילמדו גם פרקי הבחירה

תגובות לחורבן ושיבת ציון	נביאי אמת ושקר
חובה: יחזקאל י"ח 1 - 20 עזרא א 1 - 7, ד' 1 - 6 ישעיה מ' 1 - 11 חגי א'	חובה: דברים י"ח 9 - 22 ירמיהו כ', כ"ג 25 - 32, כ"ח
בחירה: איכה ה' תהילים קל"ז יחזקאל ל"ז 1 - 14	בחירה: מל"א כ"ב 1 - 40 עמוס ז' 7 - 17 ירמיהו כ"ו

חוק וחכמה

יש ללמד את פרקי החובה בשני הנושאים ולבחור נושא אחד בו יילמדו גם פרקי הבחירה להערכה בית ספרית

חכמה	חוק
חובה: איוב: א', ב', מ"ב קהלת: א'	חובה: קריאת שמע: דברים ו' 4 - 14 חוקים סוציאליים: דברים כ"ד 10 - 22 שמיטה: דברים ט"ו 1 - 11 + פרוזבול. מלחמה: דברים כ'

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אנף מורשת
 הפיקוח על התנ"ך

בחירה:	בחירה:
איוב: ח', ט', ל"ח, מ" 1-5	עבד ואמה - עבדות:
קהלת: ג', י"א 7 – 10, י"ב.	דברים ט"ו 12-18
	ויקרא כ"ה 39 – 46
	קדושים תהיו:
	ויקרא י"ט 1 – 18, 32 – 37
	חוקי יובל:
	ויקרא כ"ה 8 – 23
	סדרי שלטון:
	דברים ט"ז 18 – 20, י"ז 8 – 13

ד. הצעות לדרכי ההערכה מגוונות

כל בוגר בית ספר ממלכתי יכיר את פרקי תכנית הלימודים של ספר בראשית ברמה של הבנת הסיפור. לאחר השגת מטרה זו, אנו ממליצים למורים לבחור מבין כל פרקי ספר בראשית (גם אלה שאינם בתכנית, למשל סיפור יוסף) ו/או נושא הבחירה – סוגייה, יחידה סיפורית, שאלה הגותית, שאלה מחקרית וכיו"ב - ולהעמיק באותה יחידה מצומצמת את הלימוד.

ביחידה שנבחרה יוכלו המורים להציע דרכי הערכה שונות –

בחינות, תרגילים בכיתה ובבית, עבודות מיני חקר, הכרת יצירות אמנות שונות וניתוחן בזיקה למקרא, הגשת עבודות אמנות מתחומים שונים, הצגת לימוד יחידה בפני הכיתה (רפראט), אירגון לימוד משותף ובדרכים שונות לקהילה בית ספרית רחבה (שכבה, כלל ביה"ס, כיתות נמוכות יותר, ערב הורים ילדים וכיו"ב). דרך הלימוד יכולה להיות – אירגון חידון, הדרכת סיור לימודי, מופע לקראת חג ועוד.

על המורים לגבש הן **דרכי ההערכה** והן **מחווין** שיכיל את הקריטריונים לפיהם יוכל המורה להעריך את ההעמקה של התלמיד ביחידה ואת הידע המבוסס שלו בתכניה, מסריה ובדרכי עיצובה. המחווין יוגש בכתב לתלמידים ויאושר ע"י רכז המקצוע. דרכי ההערכה והמחווונים יועברו למדריכת מפמ"ר המחוזית. נשמח לפרסם יוזמות מעניינות ומעמיקות של בתי ספר באתר תנ"ך ממלכתי.

ה. הצעה להוראת פרקי התכנית לאורך שנות החטיבה העליונה

מוצע בזאת פירוט חלוקת הלימוד בשלוש שנות החטיבה העליונה:

בכיתה י': עד פורים: ספר בראשית (הגשת הערכה בית ספרית במחצית או בסוף השנה) מפורים: מלכים א' (יש לזכור שלא יתקיימו בחינות בגרות בכיתה י' וסוף השנה יאפשר לימוד ללא הפרעות של מתכונות ובחינות)

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף מורשת
הפיקוח על התנ"ך

בכיתה י"א: מלכים ב' (עד פרק י"ט), עמוס וישעיה, פרקי הבסיס בחוק ובחכמה + פרקי ההרחבה בנושא הנבחר (בהערכה בית ספרית).

בכיתה י"ב: מלכים ב' כ"ב – כ"ה, ירמיהו, שיבת ציון, נביאי אמת ושקר + פרקי ההרחבה בנושא הנבחר.

מורים המבקשים לקבל הצעה המעריכה את הזמן המומלץ להקדיש לכל יחידת לימוד יוכלו להסתייע באתר תנ"ך ממלכת.

יחידות המורחבות: יחידה שלישית, יחידה רביעית, יחידה חמישית

כידוע היחידה החמישית היא יחידה בית ספרית – כל בית ספר קובע את תכנית הלימוד שלה ואת מבנה הבחינה ותכניה.

על פי הנחיית שר החינוך יש לקיים אירוע הערכה חיצוני אחד במסגרת לימוד היחידות המורחבות. על כן ביחידות השלישית והרביעית יוכל כל בית ספר לבחור – להיבחן בבחינה חיצונית ביחידה השלישית

או

להיבחן בבחינה חיצונית ביחידה הרביעית.

ביחידה בה יחליט בית הספר שלא להיבחן בבחינה חיצונית יש ללמד שבעים אחוז מתכנית הלימודים שנקבעה ע"י ועדת המקצוע ולהוסיף שלושים אחוזים אותם יבנה ויעצב צוות התנ"ך של בית הספר, על פי הנושא של היחידה (מגילות או מנהיגות). ההערכה תהיה פנימית – זו יכולה להיות בחינה מסכמת בית ספרית, אולם ניתן להציע הערכה חלופית שתכלול לפחות שתי בחינות במהלך הלימוד ושני אירועי הערכה נוספים. הציון יהיה ממוצע משוקלל של הערכות אלה.

התכנית הבית ספרית ליחידות המורחבות תוגש לאישור לגבי רחי קדוש המדריכה הארצית האחראית על היחידות המורחבות עד לאמצע יולי בחופש שלפני תחילת שנה"ל. הגשת טיוטה לבחינת הבגרות עד לתחילת מאי בשנה"ל בה נלמדת התכנית. להזכירכם - אין לבחון תלמידים לפני חודש מרץ.

בהצלחה בדרך החדשה, ואל תשכחו ליהנות מהתהליך ומההוראה!